Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Landamerkjamálin
Bústaðir - Laugarnes & Kleppur 1890-1891

Aðfnr. 1366, örk 13

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

www.borgarskjalasafn.is

Heimilt er að vitna í skjölin og skal þá geta uppruna þeirra.

Ljósmyndun þessara skjala var styrkt af Þjóðskjalasafni Íslands.

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

(Útskript
úr
dómabók Kjósar- og Gullbringusýslu

Ár 1891 hinn 7. desember var fyrir merkjadómi Kjósar- og Gullbringusýslu í málinu

Bæjarstjórn Reykjavíkur

gegn

kaupmanni H. Th. A. Thomsen

útaf landamerkjum milli Klepps og Bústaða

uppkveðinn svolátandi)

Dómur

Með stefnu, dags. 11. júní 1889 hefir stefnandinn, bæjarstjórn Reykjavíkur, höfðað mál þetta fyrir merkjadómi Kjósar- og Gullbringusýslu gegn hinum stefnda, kaupmanni H. Th. A. Thomsen, eiganda jarðarinnar Bústaða, útaf ágreiningi um landamerki milli þessarar jarðar og jarðarinnar Klepps, og hefir stefnandinn krafizt þess, að landamerkin milli jarða þessara verði ákveðin: úr svonefndum þrísteinum í upptökin á Mara- eða Murtulæk og eptir farvegi lækjarins þangað til hann fellur í Elliðaár-vog, skammt fyrir utan Elliðaár-mynnið.

Stefndi aptur á móti hefir gjört þá aðal-rjettarkröfu, að landamerkin milli tjeðra jarða verði ákveðin: úr þrísteinum í Gelgju- eða Geldingatanga, en til vara hefir hann krafizt, að sjer og eptirkomandi eigendum

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Bústaða eða veiðinnar fyrir hinu umþrætta landi frá Merkja- eða Murtuldi út að Gelgjutanga verði dæmdur rjettur til að nota sjeð land að svo miklu leyti ~~sem~~ á þann hátt sem nauðsynlegt er til þess að stunda þar veiðina.

Svo hafa báðir málspartar krafizt hæfilegs málskostnaðar hjá mótpartinum eptir mati rjettarins.

Stefnandinn hefir sókn sinni til stuðnings lagt fram fyrir merkjadóminum:

1, Notarialgjörðir úr Reykjavík 15. júní 1859 um framburð Helga Eyjólfssonar um landamerki Klepps og Bústaða,

2, Vitnaleiðslu um landamerki sömu jarða, er fram fór fyrir gestarjetti Kjósar- og Gullbringusýslu, hinn 23. júní s.á., ásamt áreið og vitnaleiðslu um sömu landamerki, er framfór fyrir aukarjetti sömu sýslu hinn 14. júní 1859 með afstöðuuppdrætti yfir landamerkin, er þá einnig var gjörður,

3, Konunglegt afsalsbrjef fyrir jörðinni Kleppur, dags. 17. april 1817,

4, Afstöðuuppdrátt, er gjörður hefir verið undir rekstri þessa máls,

5, Loksins hefir stefnandinn leitt ýmis vitni fyrir merkjadóminum,

Af hendi stefnda hefir verið lagt fram:

1, Staðfest eptirrit ásamt útleggingu af konunglegu afsalsbrjefi fyrir laxveiðinni í Elliðaánum, dags. 11. desember 1853,

2, Eptirrit af aukarjettardómi Kjósar- og Gullbringu-

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

sýslu 12. nóv. 1858 í svonefndu „beitutökumáli“ og eptirrit af landsyfirrjettardómi í sama máli, uppkv. 5. desember 1859,

3, Útdrátts-eptirrit viðvíkjandi afhendingu laxveiðarinnar í Elliðaánum, útg. 7. maí 1853, og staðfest af ráðherrastjórn Íslands 1874, og

4, Afstöðuuppdrátt eptir Björn sál. Gunnlögsen.

Mál þetta var í fyrstu dæmt í merkjadómi Kjósar- og Gullbringusýslu hinn 28. júní f.á., og dæmdi merkjadómurinn þannig, að landamerki milli Klepps og Bústaða skyldu vera: „Úr Þrísteinum bein stefna sjónhending í Gelgju- eða Geldingalanga.“ Dagpeningar og ferðakostnaður fyrir mál þetta var 52 krónur, þar af átti bæjarstjórn Reykjavíkur að greiða 30 kr. 50 a., en stefndi 21 kr. 50 a. Dóm þennan byggði merkjadómurinn á hinu konunglega afsalsbrjefi 11. des. 1853 fyrir laxveiðinni í Elliðaánum sbr. við álitsskjal stjórnarráðsins 7. maí 1853, aukarjettardómi 12. nóv. 1858 og yfirrjettardómi 5. desemb. 1859 og áleit að stefndi með þessum skjölum hefði fyllilega sannað eignarrjett sinn yfir hinu umþrætta landi. – Þessum dómi áfrýjaði stefnandinn til landsyfirrjettarins, sem með dómi sínum hinn 8. desember f.á. felldi dóminn úr gildi og vísaði málinu heim aptur. Í dómsástæðum landsyfirrjettarins er þannig leidd fram: „Um nefnt skilríki „er að athuga, að hið konunglega afsalsbrjef frá 11. desbr. „1853 ræðir aðeins um laxveiðina í Elliðaánum og alls „eigi um landeign aðliggjandi jarða, en veiðin

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

„hafði þá fyrir nærfellt 100 árum (1756) verið
„tekin undan aðliggjandi jörðum og seldin sem
„sjerstök eign; sama er að segja um álitsskjal stjórn-
„arráðsins (6. mai 1853). Aukarjettardóminum 12. nóv.
„1858 og yfirrjettardóminum 5. desbr. 1859 dæma ogalls
„eigi um eignarrjett yfir landi því, sem liggur að
„Ellidaár-vogunum að vestanverðu, en aðeins um
„rjett ábúandans á Kleppi til að taka þræðling í
„vogunum ámóts við laxveiðirjett hins stefnda.
„Þessi skjöl sanna þannig alls ekkert um rjett hins
„stefnda yfir þrætulandinu, og það liggur í augum
„uppi, að engin heimild er til að álykta á þá leið,
„að hann sem eigandi Bústaða hljóti að eiga land
„út að Gelgjutanga úr því honum var afsöluð lax-
„veiði í ánum og vogunum út þangað. – Þar sem merkja-
„dóminum eingöngu hefir byggt úrslit málsins
„á þessum skilríkjum, sem ekkert sönnunar gildi
„hafa í málinu, eins og það fyrir liggur, og eru
„því óviðkomandi, og þar sem það á hinn bóginn
„má álítast sannað í málinu af hálfu áfrýjanda
„með ýmsum vitnisburðum, þar á meðal manns,
„er búið hefur á jörð hins stefnda, Bústöðum, í nær-
„fellt 20 ár, að þrætulandið hafi mjög lengi verið notað
„frá Kleppi og talið að fylgja þeirri jörð, og skal þess hjer-
„með jafnframt getið, að merkjadóminum hefir rang-
„lega hrundið vitnisburði Ólafs Þorvaldssonar – en
„eptir því hlaut sönnunarbyrgðin um eignarrjett
„yfir þrætulandinu, sjerstaklega að hvíla á hinum

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

„stefnda samkvæmt grundvallarreglunni í Jónsb.
„Llb. kap. 26 i. f., þá verður eigi hjá því komizt að dæma
„merkjadóminn ógildan fyrir lögleysu að efni til
„og vísa málinu heim aptur."
Samkvæmt dómi þessum tók merkjadómurinn mál
þetta til nýrrar meðferðar, en með dómi, uppkveðnum
19. maí þ. á., vísaði merkjadómurinn máli þessu frá
og byggði þennan dóm sinn á því, „að hann hvorki hafi
heimild til nje sje bær um að fella tvisvar dóm í
sama málinu um aðalefni þess." - Þessum dómi var
því næst áfrýjað til yfirdómsins af stefnanda og dæmdi
hann með dómi 21. sept. þ. á. dóm þennan ómerkan
og vísaði málinu heim aptur.
Úr því landsyfirrjetturinn með dómi sínum 8.
desbr. f. á. hefir álitið, að merkjadómurinn með dómi
sínum 28. júní s. á. hafi byggt dóm sinn á skjölum,
sem eru þýðingarlaus fyrir mál þetta og ekkert sönn-
unargildi hafa að því er þrætulandið snertir - en stefndi
hefir eigi fært aðrar sannanir fyrir eignarheimild sinni
til þess -, verður, með skírskotun til ákvæða lands-
yfirrjettarins, að álíta, að stefnandinn hafi fært nægar
sannanir fyrir eignarheimild sinni fyrir því.
Þar sem merkjadómurinn virðist að álíta, að af vitnis-
burðunum þeim, sem fram eru komnir í málinu,
hvorki sje framkomin næg sönnun fyrir því, hvar
í lækinn merkin sjeu, nje áreiðanleg vissa fyrir upp-
tökum hans, þá álítur dómurinn rjettast að setja
merkin: „úr Þrísteinunum í Merkjalæk, þar sem hann fer

í gegnum nýja veginn og ráði hann mörkum til sævar þar sem hann fellur í Elliðaár-voginn."
Að því er snertir kostnað til dómsforseta og meðdómsmanna, sem orðið hefir í máli þessu, þá er hann alls Kr. 91. 50; af upphæð þessari greiði stefnandinn fyrst 9 krónur, sem er kostnaður við merkjagönguna, sem fram átti að fara á þrætulandið 23. júlí 1889. Hinar 82 kr. 50 a. greiðist að 1/3 hluta af stefnanda, en 2/3 hlutum af stefnda þannig, að stefnandi greiði alls 36 kr. 50 a, en stefndi 55 kr. – Annar málskostnaður falli niður.

Því dæmist rjett að vera:

Landamerki milli Klepps og Bústaða skulu vera: „Úr þrísteinum í Merkjalæk þar sem hann fer í gegnum nýja veginn og ráði hann mörkum til sævar, þar sem hann fellur í Elliðaár-vog."
Í dagpeninga til dómsforseta og meðdómsmanna greiði stefnandinn, bæjarstjórn Reykjavíkur, 36 kr. 50 a. – þrjátíu og sex krónur ~~50 a.~~ og fimmtíu aura – en stefndi, kaupmaður H. Th. A. Thomsen, 55 – fimmtíu og fimm – krónur, sem greiðist innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa til sýslumannsins í Kjósar- og Gullbringusýslu undir aðför að lögum. – Annar málskostnaður falli niður.

Franz Siemsen.

Þ. Runólfsson. Halldór Jónsson. Þórður Guðmundsson. G. Gíslason

Rjett útskrift staðfestir

Franz Siemsen

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Ár 1891 föstudaginn hinn 18 desembermánaðar, höfum við undirskrifaðir eiðsvarnir stefnuvottar í Reykjavík birt framanritaðann dóm verslunarstjóra Jóhannes Hansen persónulega á heimili hans, í stað húsbónda hans kaupmanns H. Th. A. Thomsen sem er fjærverandi. Þetta vottum við samkvæmt stefnuvotta-eiði okkar með nöfnum okkar og innsiglum.

Borgun 1. kr.
ein króna.
J.B. Þ.G.

J. Björnsson Þorsteinn Gunnarsson

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur

© Borgarskjalasafn Reykjavíkur